

Ideellt socialt arbete – för CV:t eller medmänniskan?

Sandra Lindqvist
Patricia Serrano Lindqvist

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT '14

Handledare: Karin Kullberg

Abstract

Authors: Sandra Lindqvist & Patricia Serrano Lindqvist

Title: Compassion or merits – Students' of social work motives for non-profit social work
(Translated title)

Supervisor: Karin Kullberg

Assessor: Katarina Jacobsson

The aim of this study was to understand students' of social work participation in non-profit social work through examining which external and internal variables students of social work themselves defined as important factors when deciding to commit to non-profit social work. This study is based on semi-structured interviews with eight students of social work concerning their engagement in non-profit social work. The results of these interviews are understood through an analysis of five reoccurring patterns which were identified as important factors affecting the students' decision to commit, but also whether they would continue to be involved in non-profit social work. These factors were; Social Network, Perceived Expectations, Identity, Target Group and Expressed Motives. The analysis is based on three different theories concerning acts of disinterestedness, the generalized other and vocabularies of motives. In conclusion, the study indicates how a number of factors such as social network, upbringing, political values and beliefs interoperate to motivate a non-profit engagement. In addition to these factors which could be assumed to be valid for a non-specific population, we identified specific presumptions concerning students of social work in non-profit social work.

Key words: students of social work, non-profit social work, motives, engagement.

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till alla intervjupersoner – Tack för att ni har tagit er tid, utan er hade studien inte varit möjlig, det har varit inspirerande att få höra om ert engagemang. Ett minst lika stort tack vill vi ge till vår handledare Karin Kullberg – Tack för all konstruktiv kritik och uppmuntran. Vi vill också tacka varandra – Tack, för att vi kompletterar varandra så bra och att arbetet har gått relativt smärtfritt. Inte att glömma; våra mammor och övriga i vår omgivning som på något sätt också har påverkats av vår studie (läs: av oss) – Tack. Övriga tack går till Gud, kaffe och öl – Tack!

Innehållsförteckning

1. Problemformulering.....	2
1.1 Disposition.....	3
2. Begreppsdefinitioner.....	4
3. Syfte och frågeställningar.....	4
4. Teori.....	5
4.1. Pierre Bourdieu; De oegennyttiga handlingarna.....	5
4.2. George Herbert Mead; Social spegling.....	6
4.3. C.W. Mills; Motivvokabulärer.....	7
5. Tidigare forskning.....	8
6. Metod.....	12
6.1 Arbetsfördelning.....	12
6.2 Val av metod.....	12
6.3 Urval.....	14
6.4 Metodens förtjänster och brister.....	16
6.5 Metodens tillförlitlighet.....	16
6.6 Förförståelse.....	18
6.7 Kodning.....	18
6.8 Etiska överväganden.....	20
7. Resultat och analys.....	21
7.1 Presentation av de medverkande.....	21
7.2 Socionomutbildningen som oegennyttans habitus.....	21
7.3 Det som socionomstudenter bara får säga i garderoben.....	26
7.4 Så som en riktig socialarbetare ska vara.....	29
7.5 Det ideella engagemangets genetik.....	33
8. Slutdiskussion.....	37
9. Referenser.....	41
10. Bilagor.....	44
10.1 Poster.....	44
10.2 Intervjuguide.....	45

1. Problemformulering

Det mest intressanta resultatet är att medborgarnas ideella engagemang fortfarande är så högt och så anmärkningsvärt stabilt. Knappt 50 procent av befolkningen gör frivilliga insatser och den tid medborgarna lägger ner på insatser har ökat. (Svedberg et al. 2010:39)

Ovanstående citat kommer från en rapport om Sveriges befolknings frivilliga insatser, såväl i som utanför föreningslivet. Rapporten visar att det ideella engagemanget ökat sedan 1990-talets början (Svedberg et al. 2010). Detta engagemang inbegriper en mängd rörelser, organisationer och individer, aktörer som alla fäster olika förhoppningar och mening vid sitt engagemang. På grund av att det ideella engagemangets många uttryck förkommer därför en mängd olika begrepp som syftar till att möjliggöra dialog, både mellan dessa aktörer och de aktörer som står utanför den arenan som omfattas av engagemanget, kring engagemangets mål och mening. Von Essen (2010) använder i sin bok *Det svenska civilsamhället – En introduktion* begreppet civilsamhället för att visa på det frivilliga engagemangets politiska betydelse. Begreppet civilsamhälle används ofta i en kontext i vilken det beskrivs som normativt och gott, en kontext där civilsamhället rymmer en idé om det goda samhället och solidaritet. Civilsamhällets legitimitet ligger därför inte långt från det sociala arbetets legitimitet vilket delvis legitimeras genom att identifieras som en moralisk praktik. Levin skriver att det sociala arbetets mandat och makt bygger på att det upprätthåller samhällets moraliska värden (Levin et al. 2013: 29). Likaså är ”att göra gott” något som vi har uppfattat är viktigt för studenter på socionomprogrammet. Under vår socionomutbildning har vi vid ett flertal tillfällen genom uppmuntran från föreläsare och genom besök från olika organisationer som är en del av civilsamhället fått en uppfattning av att även Lunds universitet delar uppfattningen om civilsamhället som en viktig faktor, inte bara för det praktiska utförandet av socialt arbete utan också som uttryck för en idé om god och moralisk praktik. Det borde därför vara rimligt att föreställa sig att socionomstudenter har ett intresse för och ett engagemang i civilsamhället.

Trots att engagemanget för ideellt arbete har ökat bland Sveriges befolkning som helhet visar den ovannämnda rapporten på en minskning av ideellt engagemang i åldersgruppen 16-29 år med 9 procent mellan åren 1998 och 2009 (Svedberg et al. 2010). Samtidigt som engagemanget i civilsamhället hos den åldersgrupp som omfattar

en majoritet av socionomstudenter minskar, ökar rösterna i samhällsdebatten som varnar för en nedrustning av välfärdsstaten och ett samhälle som i allt mindre utsträckning präglas av solidaritet och god moral. I en artikel som publicerades i kyrkans tidning i maj 2012 presenterades en stiftenkät som belyser hur kyrkans utdelning av ekonomiskt bistånd ökar (Kyrkans Tidning, 2012). Forskning om civilsamhället har vid institutioner som har en viktig roll inom forskning och utbildning för socialt arbete fått en alltmer framträdande roll, bland annat vid Ersta Sköndal och genom forskargruppen *Civilsamhälle och Socialt arbete* (CSSA) vid Lunds Universitet (Trägårdh et al. 2013). Allt fler socionomer och socialarbetare varnar, bland annat genom kampanjen *Nu bryter vi tystnaden*, om en socialtjänst som snart är helt nedbruten och att de inte längre har någon möjlighet att utföra ett socialt arbete de kan känna stolthet över. Kan detta tolkas som ett tecken på en ökad belastning på civilsamhället och därför en ökad betydelse av civilsamhället för det sociala arbetet? Det är mycket som tyder på det. Bland annat mer eller mindre uttalad uppmaning till ett ideellt engagemang från universitets sida och frivilligorganisationers ökade behov av volontärer och personal. Men kanske framför allt en ökad nedmontering av välfärdsstaten och ett ökat marknadsinflytande i den sociala sektorn (Greve, 2013).

Vi var därför nyfikna på hur socionomstudenter, det sociala arbetets och den goda moralens och solidaritetens ambassadörer och framtid, ser på civilsamhället. Detta har undersökts genom att studera vad som motiverar socionomstudenter till att engagera sig i ideellt socialt arbete och vilken roll dessa faktorer spelar för studenternas engagemang.

1.1 Disposition

Den här uppsatsen består av 8 kapitel. I de två första kapitlen formuleras en problemformulering, ett syfte och frågeställningar samt uppsatsens upplägg. I det tredje kapitlet klargörs de begrepp som är centrala i uppsatsen. I kapitel 4 presenterar vi det teoretiska ramverk som gäller för uppsatsen. Detta följs av kapitel 5 där vi visar på den tidigare forskning vi valt att ta hänsyn till. Kapitel 6 redogör för val av forskningsansats, tillvägagångssätt och etiska överväganden. I kapitel 7 genomförs en analys av resultatet som presenteras under fyra rubriker som utgår från de teorier vi valt att använda. Det avslutande kapitel 8 består av en slutdiskussion och förslag på vidare forskning.

2. Begreppsdefinition

Eftersom det ideella engagemanget omfattar så många olika aktörer tyckte vi att det var viktigt att föra en diskussion kring vilka begrepp som skulle användas i samband med studien och hur dessa skulle definieras. Begreppet socialt arbete är brett och svårdefinierat, därför är det inte självklart vilka organisationer som utför socialt arbete. Detta bidrar på gott och ont till det sociala arbetets mångfald. Enligt Payne (2006) kan socialt arbete definieras som ett arbete som syftar till social förändring, problemlösning för individer och till att öka människors välbefinnande. Vidare menar Payne att hur det sociala arbetet beskrivs beror i stor utsträckning på organisatoriska och individuella förutsättningar. Vi valde därför att som en del av studiens kvalitativa ansats låta studiens deltagare i stor utsträckning själva avgöra huruvida de utför just socialt arbete.

Med ideellt socialt arbete menar vi; Ett arbete, vilket syftar till att öka välfärden för individer eller grupper, som utförs på frivilligt grund och är oavlönat.

Eftersom individer kan vara anställda inom frivilliga organisationer är begreppet ideellt socialt arbete, för den här studien, att föredra framför begreppet frivilligt socialt arbete. Detta för att tydliggöra att studien avser att undersöka ideellt socialt arbete ur ett individuellt snarare än ett organisatoriskt perspektiv.

3. Syfte och frågeställning

Studiens syfte är att undersöka vilka faktorer som är viktiga för socionomstudenters engagemang i ideellt socialt arbete.

- Hur motiverar socionomstudenter sitt engagemang i ideellt socialt arbete?

4. Teori

Eftersom studien avser att undersöka hur man kan förstå faktorer som är viktiga för socionomstudenternas engagemang i ideellt socialt arbete har vi utgått från teorier som berör oegoistiska eller oegennyttiga handlingar, teorier som berör sociala förutsättningar för ideella engagemang samt vilka normer och förväntningar som skapas och upprätthålls i verbaliseringen av motiv. De teorier vi valt att speciellt fokusera på är hämtade från Pierre Bourdieu, George Herbert Mead och C.W. Mills. Vi anser att alla dessa teorier berör komponenter som är relevanta för studien.

4.1 Pierre Bourdieu; De oegennyttiga handlingarna

Vi kommer inledningsvis klargöra för några av Pierre Bourdieus centrala begrepp då dessa kan vara till hjälp i den vidare läsningen. Bourdieu använder begreppet *Det sociala rummet* snarare än samhället och menar att dessa sociala rum alla är kodade med olika, för dem specifika regler och värderingar. Inom dessa rum finns *fält* där individen beroende av socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital innehar olika positioner. Denna position leder i sin tur sedan till en växelverkan då positionen möjliggör för vinning av ytterligare kapital, vilket i sin tur bidrar till positionella förutsättningar på det aktuella fältet (Bourdieu, 1984). Bourdieu (1984) skriver i sin bok *Distinction: a social critique of the judgement of taste* om så kallade oegennyttiga handlingar. Oegennyttiga handlingar är handlingar som utförs, eller som ger sken av att utföras, inte för den egna nyttans eller vinningens skull utan för något vi tror är gott för andra individer eller för samhället i stort. Ideella sociala insatser skulle kunna vara ett exempel på en sådan oegennyttig handling. Bourdieu menar dock att det inte finns några oegennyttiga handlingar utan att alla handlingar en människa utför grundar sig i ett egenintresse. Vidare menar Bourdieu att det kan förekomma arenor i samhället, oegennyttiga habitus, där människor motiverade av exempelvis passion kan genomföra oegennyttiga handlingar. Men eftersom den rådande normen inom dessa arenor är oegennyttighet kan handlingarna inte styras utan tanke på andra intressen som exempelvis symbolisk vinst eller socialt kapital. Socialt kapital består enligt Bourdieu av de resurser som sociala nätverk utgör, exempelvis familj, släkt, vänner och kollegor.

Bourdieu's teorier kring de oegennyttiga handlingarna är i vår studie relevanta då vi menar att socionomutbildningen skulle kunna bedömas vara ett habitus där oegennyttiga handlingar i stor utsträckning är den rådande normen. Det är därför intressant att se hur

de socionomstudenter som är engagerade i ideellt socialt arbete uppfattar sitt engagemang samt om socionomstudenternas sociala kapital varit en faktor som påverkar deras engagemang.

4.2 George Herbert Mead; Social spegling

För individer som rör sig i habitus där oegennyttan är normen kan motiven till engagemang bestå av en strävan för att uppfylla dessa normer. Detta kan i sin tur leda till att engagemanget kan komma att fungera positivt bekräftande för individens självbild och identitet. Vi är nyfikna på hur den sortens positiva bekräftande påverkar socionomstudenter och om det är en medveten grund för engagemanget, samt om de upplever att det förekommer förväntningar på dem att engagera sig och hur dessa förväntningar internaliserats. En teori som kan vara användbar för att studera hur socionomstudenternas självbild och identitet påverkas av ett ideellt engagemang är George Herbert Meads teorier om social spegling.

Mead (1976) skapade begreppet social spegling, en process som uppstår i mötet mellan två individer och som ligger till grund för skapandet av *Själv*. Mead menade att människan besitter en förmåga att betrakta sig själv genom andras ögon och får ett *Själv* genom att spegla sig i andras reaktioner, förväntningar och attityder. Skapandet av självet beskrivs med hjälp av begreppen *Mig* och *Jag*. *Själv*'s natur består av två delar *Mig* och *jag*. *Mig* är enligt Mead det objektiva självet, den delen av *Själv* som blir bemött av omgivningens attityder och reaktioner och internaliserar dessa. *Jag* är den del av *Själv* som svarar an på dessa möten. I kommunikationen mellan *Mig* och *Jag* tolkas och bearbetas omgivningens attityder och förväntningar så att de blir anpassningsbara till individens förutsättningar. I samma process skapas *Den generaliserande andre*, en uppfattning av gruppens samlade attityder eller reaktioner, vilka övertas av individen och tjänar som referensram för individens agerande. Mead menar alltså att vi förstår vilka vi är genom att observera hur andra behandlar oss och varför det behandlar oss som de gör. Målet med kommunikationen är att *Jag* och *Mig* ska enas, när det inte sker upplever vi att vi misslyckas med att handla enligt bilden vi skapat av oss själva. Detta behöver enligt Mead dock inte nödvändigtvis innebära något negativt för individen. Tvärtom kan det leda till att individen får en positiv och starkare bild av sig själv (Mead, 1976).

Bilden av oss själva skapas som sagt i mötet med andra och det är därför intressant att undersöka hur socionomstudenterna upplever förväntningar från omgivningen och vilka reaktioner de möts av när de utför eller berättar om sitt ideella engagemang. Vi har för avsikt att även undersöka hur olika sociala kontexter som spelar roll för de medverkandes engagemang. De sociala kontexter vi vill ta hänsyn till är bland annat mötet med klasskamrater och universitets representanter och mötet med målgruppen och med-engagerade.

4.3 C.W. Mills; Motivvokabulärer

Enligt Mills (1940) är alla beskrivningar av motiv att ses som språkliga konstruktioner. Eftersom vi bad de socionomstudenter som deltar i den här studien att med ord förklara varför de engagerade sig är det intressant att undersöka hur motiv för det ideella engagemanget verbaliseras. Vi har därför valt att använda oss av C.W. Mills begrepp ”motivvokabulär” . I artikeln *Situated Actions and Vocabularies of motive* (ibid.) skriver Mills;

Rather than fixed elements “in” an individual, motives are the terms with which interpretation of conduct by social actors proceeds. (Mills, 1940:904)

Mills menar alltså att motiv uppstår, tolkas och anpassas i och till en specifik situation, där en individs handlingar sätts i en kontext med andra individers handlingar. Men också i en kontext där handlingarna kan ifrågasättas av andra individer. För den här studien avses med specifik situation ideellt socialt arbete. Huruvida en individs motiv eller förklaringar accepteras eller ej beror på den aktuella sociala omgivningen. Samma handling kan alltså kräva olika förklaringar beroende på var den utförs och tillsammans med vilka handlingen utförs. Vidare skriver Mills att;

Along with rules and norms for action in various situations, we learn vocabularies of motives appropriate to them. These are the motives we shall use, since they are a part of our language and components of our behaviour. (Mills, 1940:909)

Som individer socialiseras vi in i att använda specifika retoriker för att förklara motiven för specifika handlingar. Den handling som utförs och förklaras med fel retorik riskerar alltså att fördömas. Motivvokabulären skapar på så sätt en beteendenorm som omfattar avsikter och syften. Handlingens värde är därför i viss mån beroende av hur den motiveras (Mills, 1940). Låt oss exempelvis säga att en man räddar någon från att

drunkna. Om mannen som utförde handlingen motiverar handlingen med att han ville hjälpa kommer handlingen med stor sannolikhet definieras av omgivningen som ett hjältedåd. Om han däremot motiverar handlingen med att han räddade mannen från att drunkna för att han ville stjäla den diamant som låg i den drunknande mannens ficka förlorar handlingen i viss mån sitt värde. Det samma gäller för om mannen enbart räddar mannen för att han vill framstå som en hjälte och egentligen struntar i om den drunknande mannen överlever eller ej. Detta trots att handlingen i sig resulterar i ett normativt önskvärt resultat, det vill säga att den drunknande mannen inte drunknar.

Vi kan därför, genom att undersöka verbaliserade motiv för ett ideellt socialt arbete utkristallisera vilket eller vilka motiv och beteenden som är rådande och därför önskvärda eller förväntade hos de individer som engagerar sig i ideellt socialt arbete. Detta förutsätter givetvis att det finns ett speciellt motivvokabulär som gäller för ett engagemang i ideellt socialt arbete och vi ämnar i studien att visa på detta.

5. Tidigare forskning

Efter sökningar i LubSearch på civil society, volunt*, motivation* och social work har vi fått tillgång till internationell forskning inom området. Vidare har vi försäkrat oss om forskningens vetenskapliga kvalitet genom att välja material som är peer reviewed. På grund av de skillnader som finns mellan USA och Sverige när det kommer till civilsamhällets relation till staten valde vi även att söka efter liknande undersökningar utförda i Sverige. Sökningar på svenska sökord som; frivilligt, socialt arbete, civilsamhälle, volontär, ideellt arbete, motivation och engagemang har också gjorts på LubSearch. Vi har sökt på ideellt socialt arbete skilt från frivilliga organisationer som kan ha avlönade anställda.

Artikeln *How Undergraduates Are Affected by Service Participation* (Astin & Sax, 1998) bygger på en kvantitativ enkätundersökning bland 3450 studenter i USA, med syftet att undersöka vad som motiverade studenter att engagera sig ideellt. Studenterna fick bland annat välja på olika alternativ varför de valde att engagera sig. Astin & Sax (2008:255) presenterar det resultatet likt nedanstående tabell;

Reason	% Noting Reason as "Very Important"
To help other people	91.2
To feel personal satisfaction	66.9
To improve my community	62.5
To improve society as a whole	60.6
To develop new skills	43.2
To work with people different from me	38.1
To enhance my academic learning	37.6
To fulfill my civic or social responsibility	29.6
To enhance my résumé	13.3

Värt att nämna är att det var 2309 st, av alla tillfrågade studenter, som svarade på frågan och procenttalen överskrider 100 eftersom de som svarade fick ange fler än ett alternativ.

Att hjälpa andra människor är anledningen som dominerar i undersökningen, där 91,2 % av studenterna som svarade på frågan menade att det var det främsta skälet varför de engagerade sig ideellt. De tre följande anledningarna; att känna personlig tillfredsställelse, förbättra närområdet och förbättra samhället i sin helhet delades också av många studenter.

Trots det faktum att studien genomfördes för 17 år sedan, med en annan metod än vår, i en annan världsdel, finner vi studien relevant i avseendet om vi ändå kan urskilja likheter eller skillnader med anledningarna till varför studenter engagerar sig i ideellt arbete. Astin & Sax (1998) har i sin undersökning med studenter som engagerar sig i olika typer av ideellt arbete, där de bland annat inkluderar frivilliga studentengagemang, vilket vi kommer att bortse ifrån i vår undersökning eftersom vi enbart har fokus på socionomstudenter som engagerar sig i ideellt *socialt arbete*.

Von Essen (2008) har i sin doktorsavhandling *Om det ideella arbetets betydelse* genomfört en kvalitativ studie genom att intervjua 40 personer i syfte att ta reda på vad ideellt arbete har för betydelse för dem. Respondenterna som har deltagit i undersökningen arbetar ideellt inom miljöorganisationer, socialt arbete eller idrottsföreningar. Med hjälp av sin empiri definierar författaren ideellt arbete utifrån fem teman; ideellt arbete är (1) oavlönat, (2) för någons nytta, (3) frivilligt, (4) ett uttryck för det egna engagemanget och (5) äger rum i en gemenskap. Han beskriver även det ideella

arbetet som; människors genuina handlande för den andres väl i ett offentligt sammanhang. Avhandlingen belyser tre grundläggande faktorer *varför* man arbetar ideellt; som ett sätt att få en identitet, att nå självförverkligande och uppleva mening.

Von Essen (2008) menar att om individer har en självbild, i vilken de ser sig själva som ansvarstagande och hängivna som medborgare, kan de genom att engagera sig ideellt, rättfärdiga denna. Det ideella arbetet manifesterar på så sätt hur man är som individ för omgivningen. Författaren fokuserar på att det ideella arbetets betydelse handlar om relationen mellan människa och samhälle.

Trots att vi huvudsakligen kommer att fokusera på intervjupersonernas drivkrafter till ideellt socialt arbete och Von Essen fokuserar på vad det ideella arbetet betyder för individen, är undersökningen relevant för oss. Detta eftersom vi tror att vi kan komma att upptäcka likheter och skillnader med de tre grundläggande faktorerna som Von Essen menar är avgörande för ett ideellt engagemang. En annan relevant aspekt som vi kommer att ta tillvara på är hur våra medverkande i studien definierar ideellt arbete, i vårt fall *ideellt socialt arbete*.

Penner (2002) definierar ideellt arbete genom att mena att det innebär arbete som är långsiktigt, planerande, socialt främjande för människor som socialarbetaren vanligtvis inte har en privat relation till och som vanligtvis förekommer genom en organisation. Liknelser kan dras med Von Essen (2008), då han menar att de personer som har nytta av det frivilliga arbetet, är människor som inte tillhör volontärarbetarens familj eller umgänge. Arbetet ska med andra ord gynna människor som den engagerade inte i förhand har någon relation till. Vidare menar Penner (2002) att det finns en ansvarskänsla och empati i den engagerades personlighet. Tilltron till den eventuella frivilligorganisationen är också viktig. Penner belyser att det finns en koppling mellan engagemang och utbildning, inkomst eller omgivning – en hög utbildning, en stabil inkomst och en omgivning där ideellt arbete är vanligt förekommande ökar individens engagemang.

I den tidigare nämnda *Svenskarnas engagemang är större än någonsin*, som är en kvantitativ undersökning om befolkningens engagemang i ideellt arbete, definieras ideellt arbete som oavlönat och är utanför arbetslivet (Svedberg et al. 2010). Undersökningen är finansierad av regeringskansliet och har föregåtts tre gånger tidigare

och konstaterar bland annat att engagemanget har ökat från 1990-talets början. Författarna påvisar liknande resultat varför och vilka individer engagerar sig, som Penner (2002) ovan. Svedberg et al. (2010:58-59) skriver om (1) tillgång till sociala arenor, (2) utbildningsfaktorn och (3) ideellt engagemang går i arv. Större tillgång till sociala arenor menar författarna bidrar till att vissa individer blir mer ideellt aktiva än andra. Individer som befinner sig på många olika arenor, som t.ex. förvärvsarbete eller är föräldrar till barn i skola eller barn med fritidsaktiviteter. Med utbildningsfaktorn menar författarna att det i större utsträckning är individer med utbildning som engagerar sig, de har inte undersökt specifik utbildning. Den sista faktorn som författarna tar upp, att ideellt engagemang går i arv, menas att om individerna fostras med synsätt och verktyg av föräldrar som är ideellt engagerade, är chansen att de också engagerar sig större än om de inte hade haft föräldrar som är ideellt engagerade.

Journalisten Per Grankvist har skrivit boken *Engagemang - Batman, Putnam och Jag* (2013). Grankvists avsikt med boken är att föra en diskussion kring engagemang. Han använder sig av populärkulturella referenser och nya forskarrön för att beskriva engagemangets historia och resonera kring hur engagemanget kan komma att ta sig uttryck i framtiden. Vi kände att Grankvist (2013) förtjänar att omnämnas som populärvetenskaplig källa då denna har tjänat som inspiration i samband med reflektioner kring studiens resultat. På grund av bokens omfattning har vi valt att, med hänsyn för denna studies begränsning, enbart redogöra för ett fåtal av de tankar, teorier och slutsatser som presenteras av Grankvist (2013). Grankvist närmar sig ämnet engagemang genom bokens tre underrubriker. Under rubriken *Batman* diskuterar författaren engagemangets motiv. Han menar att en del av förklaringen till varför människor väljer att engagera sig beror på våra själviska gener. Vi gynnas som art när vi är snälla mot varandra. Men Grankvist menar också att det finns en underliggande psykologisk förklaring till hur vi agerar som bygger på vårt behov att tro på andra människors goda intentioner. Ett ideellt engagemang bidrar enligt Grankvist dessutom till bättre psykiskt och fysiskt välmående. Under rubriken *Putnam* beskrivs statsvetaren Robert Putnam och hans teorier om det sociala kapitalet. Grankvist visar på hur det sociala engagemanget har minskat och menar att konsekvenserna av detta i längden är ett hot mot demokratin. Detta eftersom vi inte längre umgås med varandra i lika hög utsträckning och därför inte litar på varandra. I bokens sista del *Jag* diskuterar Grankvist

hur vi väljer att engagera oss idag. Bland annat för författaren en diskussion kring medlemskapsbegreppet och huruvida ett minskat medlemskap verkligen kan antas peka på ett minskat engagemang. (Grankvist, 2013)

6. Metod

6.1 Arbetsfördelning

För att fördelningen av arbetet med den här uppsatsen skulle motsvara två personers heltidsinsats har vi redan i samband med skrivandet av den uppsatsplan som föranledde uppsatsen diskuterat hur arbetet skulle läggas upp. Eftersom vi båda har läst och bearbetat materialet samt genomfört analysen står vi både som ansvariga för hela uppsatsen och allt som står i den. Vi valde att dela upp huvudansvaret för skrivandet av vissa delar av uppsatsen. Fördelningen av huvudansvar ser ut som följer. Patricia har haft huvudansvaret för: Tidigare forskning, Val av metod, Metodens förtjänster och brister, Metodens tillförlitlighet samt kodning. Sandra har haft huvudansvaret för övriga delar, det vill säga: Problemformulering, Teori, Arbetsfördelning, Urval, Förförståelse samt avsnittet Etiska överväganden. Tillsammans har vi skrivit avsnitten: Syfte & frågeställningar, Resultat & Analys samt slutdiskussion. Dock har Sandra haft det huvudsakliga ansvaret för sammanställning av avsnitten Resultat & Analys samt slutdiskussion eftersom vi delat upp dessa avsnitt i mindre delar. Patricia har haft huvudansvaret för skapandet av postern och Sandra för intervjuguiden. När ett avsnitt skrivits lades detta ut i det delade dokument vi skapade i Google Drive. Den som inte hade skrivit texten läste igenom texten, gav kommentarer och inväntade feedback från författaren med huvudansvaret. Sedan genomförde vi en gemensam redigering av samtliga avsnitt. När det gäller inläsning av material har vi båda läst samtliga källor. Vi har förutom detta låtit två utomstående personer läsa uppsatsen för att försäkra oss om att språket i vår uppsats inte varierar för mycket utan är språkligt och innehållsmässigt sammanjämkad.

6.2 Val av metod

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka faktorer som är viktiga för socionomstudenters engagemang i ideellt socialt arbete, vi har i diskussioner vägt för och nackdelar med kvantitativ och kvalitativ metod. Den kvantitativa metoden kan inte ge det djup i undersökningen som vi ville få fram, eftersom en sådan metod bidrar till

ringa information om en större undersökningsgrupp. Den kvalitativa metoden kan genom t.ex. följdfrågor som ställs i en intervju och möjligheten att återkomma till den medverkande ge en mycket bredare och djupare förståelse för fenomenet.

I vår tidigare forskning har vi refererat till en kvantitativ undersökning av Astin & Sax (1998). Vi fann att resultaten från denna var både intressanta och kunde i viss utsträckning ha en vägledande funktion för vår studie. Det är därför rimligt att ifrågasätta vårt val av en kvalitativ ansats. Att vi valde att genomföra en kvalitativ studie grundar sig i en önskan att i högre utsträckning kunna ha en dialog med studiens medverkande. Vi ville också, genom att möjliggöra för studiens medverkande att själva definiera motiv och faktorer för ett engagemang, undvika att lägga orden i munnen på de medverkande samt begränsa och normalisera möjliga faktorer. Medan forskaren styr undersökningen i den kvantitativa metoden är det medverkarnas perspektiv och vad de uppfattar som viktigt som är utgångspunkten i kvalitativ forskning (Bryman, 2008:371). De metoder som finns att tillgå inom den kvalitativa metoden är bland annat textanalys, diskursanalys, observationer, och intervjuer (Bryman, 2008:344). Vi anser att varken textanalys, diskursanalys eller observationer var lämpliga då vi ansåg att det, som vi har nämnt tidigare, var viktigt för studien att kunna ha en dialog med studiens medverkande. Att denna dialog bäst lämpade sig i form av intervjuer beror på att vi då har möjlighet att förtydliga oklarheter, fånga upp intressanta resonemang och möjliggöra för vidareutveckling av resonemang eller förtydligande från de medverkandes sida. I en text eller diskursanalys finns risken att detta går förlorat, delvis för att studien genomförs under relativt begränsade tidsramar vilket ökar risken för utebliven uppföljning. Inte heller fann vi att en observation var lämplig då det för studiens syfte inte spelar någon roll hur de medverkande praktiserar sitt engagemang utan varför de är engagerade.

Inom intervjuer finns det ostrukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer och fokusgrupper att tillgå (Bryman, 2008:548). Fokusgrupper valdes inte då vi vill undersöka individens egen uppfattning, vilket är svårt att få fram i en fokusgrupp eftersom de medverkande då diskuterar frågeställningarna tillsammans (Bryman, 2008:206). Ahrne & Svensson (2011:40) skriver att de flesta menar att kvalitativ intervju är ett begrepp som beskriver både den semistrukturerade och ostrukturerade intervjun. En semistrukturerad intervju består av ett vägledande frågeschema något som i stor utsträckning möjliggör för den typen av dialog med de medverkande vi ansåg vara lämplig för studien. På grund av våra bristande erfarenheter av att hålla en intervju såg vi

det svårt att styra en ostrukturerad intervju, risken fanns att vi skulle få svårigheter med jämförbarheten mellan dem som medverkar eftersom de får svara fritt utifrån en enda fråga (Bryman, 2008:415). Det fanns genom en semistrukturerad intervju möjlighet för oss att ställa följdfrågor till dem vi intervjuar. En annan fördel med den semistrukturerade intervjuformen är att respondenten kan formulera sitt svar på ett eget sätt (Bryman, 2008:415). Därför har vi använt oss av en semistrukturerad intervju. Vi har använt oss av en intervjuguide, se bilaga 10.2. När vi har samlat in data under så har våra intervjuer spelats in med hjälp av både mobiltelefon och dator, ifall något skulle hända med den ena inspelningen.

6.3 Urval

Ahrne & Svensson (2011:42) menar att redogörelse för hur man har fått tag på intervjupersoner i kvalitativ forskning är viktigare än att urvalet ska vara representativt för en viss population, vilket spelar en stor roll i den kvantitativa forskningen. För att hitta personer som är relevanta för vår undersökning satte vi upp posters (se bilaga 10.1) på tre orter som har socionomutbildningar för att öka chansen att få intervjupersoner. Bekvämlighetsurval är ett av de vanligaste tillvägagångssätten i kvalitativ forskning (Bryman, 2008:433). Anledningen till att vi valde de olika orterna, är resultatet av ett bekvämlighetsurval, eftersom vi har vår hemort i närheten av dessa och det underlättar praktiska element i samband med intervjuer. På postern framgick det vad vår undersökning handlade om, vad som förväntades av intervjupersonerna och att de fick höra av sig om de var intresserade. Genom att låta de medverkande själva höra av sig till oss och meddela intresse för medverkan, kan det etiska kravet på samtycke anses vara uppfyllt i samband med att de medverkande infann sig vid intervjutillfället.

Studenterna fick en vecka på sig att höra av sig. Eftersom ingen hörde av sig fick vi söka efter medverkande på annat sätt. Postern postades därför som ett inlägg i fyra olika gruppforum för socionomstudenter på Facebook. Vi kontaktade personen som stod registrerad som administratör för gruppen och fick dennes tillåtelse innan vi blev medlemmar och delade postern. Anledningen till att grupperna valdes var för att de är öppna grupper och är därför tillgängliga för alla att bli medlemmar i. Efter att postern var delad gick vi ur gruppen. Vi valde att enbart använda oss av öppna och/eller offentliga grupper med stöd i de etiska krav Bryman (2008) menar bör gälla för användandet av internet i forskning. Eftersom vi enbart använt oss av internet för att

sprida vår poster och inte för att hämta eller använda information anser vi att det inte föreligger någon risk för etiska snedsprång. Vi har också fått hjälp att sprida postern till eventuella intervjupersoner då våra studiekamrater delade den till sina vänner. Vi har varit noga med att påpeka att vi sökte medverkande utanför vår egen årskull på socionomutbildningen för att eliminera risken att vår relation till de medverkande skulle komma att påverka intervjun och därför resultatet.

Sex av de medverkande fick vi genom att dela ut postern i de olika Facebook-grupperna ovan, vidare hörde de av sig till oss via Facebook och vi kunde därigenom bestämma när vi skulle träffas för en intervju. Två av de som medverkade har vi fått genom vad Bryman kallar för snöbollseffekten (Bryman, 2008), eftersom en av de medverkande i studien föreslog två nya intervjupersoner som lämpliga för vår undersökning. Det är viktigt att förhålla sig kritisk till varför andra rekommenderas, risken kan finnas att nya medverkande som föreslås har liknande kunskaper och synsätt som den som rekommenderade dem.

Bryman (2008:392) talar vidare om målstyrt urval som ett sätt att välja ut deltagare till undersökningen så att personerna i fråga har en relevans till undersökningens syfte och frågeställningar – i vårt fall socionomstudenter som är aktiva inom ideellt socialt arbete. Vi fick totalt åtta medverkade i vår undersökning. Två av intervjuerna ägde rum över telefon eftersom vi inte hade möjlighet att träffa dessa medverkande på grund av geografiska avstånd.

Vi har inte beaktat variabler som kön, ålder och termin i samband med urval eftersom vi avser att undersöka motivation i ideellt socialt arbete utifrån att de medverkande är *blivande socionomer*. Vi är medvetna om att detta kan ha påverkat vårt resultat. Vårt urval består av tre män och fem kvinnor i åldrarna 21-25. Två av de medverkande studerar på termin tre och de resterande studerar på termin fyra. Vid en första anblick kan fördelningen mellan män och kvinnor i vår undersökning uppfattas vara god. Enligt SCB:s rapport *utsikterna på arbetsmarknaden för 71 utbildningar* var det 13 % nyexaminerade manliga socionomstudenter i Sverige år 2013 (Arbetskraftsbarometern, 2013), medan männen representerar 37,5 % i vår undersökning. Vi kan därför inte hävda att fördelningen mellan könen är representativ för socionomstudenter i vår studie. Vi är medvetna om att ett bredare spann och en bättre fördelning på ålder, termin och kön skulle kunna leda till ett annat resultat. Det kan föreligga en risk att studenter som är närmare varandra i ålder och termin, likt ett

snöbollsurval ovan, har liknande kunskaper och synsätt, som i sin tur påverkar studien så att åsikterna bland de medverkande blir liknande. Vi avser att återuppta den här diskussionen i den slutdiskussion som kommer i kapitel 8.

6.4 Metodens förtjänster och brister

Vi har redan i avsnittet val av metod belyst en del fördelar med den kvalitativa metoden, men i detta avsnitt har vi som avsikt att förtydliga några för- och nackdelar med vårt val av metod. En kvalitativ metod innebär bland annat en närhet mellan oss som intervjuar och intervjupersonerna (Bryman, 2008:371). Vi kan se att detta kan vara problematiskt i den bemärkelse att relationen mellan oss kan påverka datainsamlingen om vi vid intervjun t.ex. ställer ledande frågor eller att vi har en viss personlighet som påverkar intervjupersonen, vilket inom kvantitativ forskning inte är ett lika stort bekymmer.

Utöver de fördelar som finns med att spela in intervjuer (se avsnitt 6.5) ser vi även brister med hjälpmedlet. Det finns en risk att den medverkande kan bli hämmad i sina svar, eftersom att bli inspelad kan vara en situation vilken denne inte uppfattar som naturlig. Vidare, vad gäller transkriberingen, så menar Bryman (2008:429) att detta kan bli mycket tidskrävande och omfattande. Det har vi haft i åtanke när vi har planerat uppsatsen, men vi anser ändå att inspelningarna har varit en bra förutsättning för att bli ett bra underlag för vår analys av materialet. Under tiden som vi genomförde våra intervjuer kunde vi, med hjälp av att vi spelade in intervjuerna, dessutom koncentrera oss på intervjupersonen fullt ut och få med de kringhändelser, som exempelvis kroppsspråk. Vi förstår att undersökningen inte kommer att kunna generaliseras till en hel population, såsom kvantitativ forskning hade kunnat tillföra. Teoretisk generaliserbarhet tas upp av Jacobsson & Meeuwisse (2008:52–53) som ett steg i att generalisera kvalitativa resultat till en teori om det fenomen som studien handlar om. Detta menar författaren kan bidra till att fördjupa teori och även bidra till att fortsatta studier görs på området.

6.5 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2008:351) beskriver att det inom kvalitativ forskning råder delade meningar, om det går att använda samma begrepp, när man mäter kvalitén i en undersökning inom kvantitativ forskning som vid kvalitativ forskning. Inom kvantitativ forskning används begreppen reliabilitet och validitet. Testar man reliabiliteten på en kvantitativ

datainsamling så testar man dess tillförlitlighet, pålitlighet och noggrannhet. Exempel på detta skulle kunna vara att resultatet av en mätning skall vara detsamma oberoende vem som gjort mätningen och hur många gånger mätningen gjorts. Testar man däremot validiteten på en kvantitativ datainsamling så testar man om man gått till väga på rätt sätt för att få fram data (Bryman, 2008:49–51). Lincoln och Guba förespråkar enligt Bryman (2008:352–354) andra begrepp för att mäta kvalitén på kvalitativa undersökningar eftersom de menar att begreppen reliabilitet och validitet kräver en absolut sanning, en objektiv verklighet. Tillförlitlighet och trovärdighet är återkommande begrepp för att mäta kvalitén på kvalitativ forskning (Bryman 2008:354 & Ahrne & Svensson 2011:26–28). Vi avser vidare att diskutera några kriterier som nämns för att öka tillförlitligheten i kvalitativ forskning och hur vi har gått tillväga i vår undersökning för att uppnå en hög tillförlitlighet. Vid utformningen av vår intervjuguide har vi diskuterat denna med varandra och vår handledare, så att våra frågor och teman har varit relevanta till vårt syfte och våra frågeställningar. Bryman (2008:421) menar att det finns många fallgrorpar vid intervjutillfällena. För att våra intervjuer skulle bli så bra som möjligt och kunna delge oss bästa möjliga material har vi förberett oss väl och tänkt på olika faktorer som kan påverka intervjun negativt och så sätt även påverka vår undersökning negativt. Miljön är en viktig faktor, menar Bryman (ibid.), den ska vara trygg och lugn för intervjupersonerna. De sex intervjuer som inte genomfördes över telefon, ägde därför rum i grupprum på de medverkandes respektive utbildningsinstitution. Bryman (2008:420 & 428) förklarar att man inom kvalitativ forskning ofta spelar in intervjuer och transkriberar intervjuerna, vilket bidrar till att man underlättar att den kommande analysen blir så bra som möjligt då man bland annat kan gå igenom materialet flera gånger. Vi har spelat in våra intervjuer och transkriberat dem, så tillförlitligheten på vad som har sagts under intervjun blivit hög. Vi båda har medverkat under sju av åtta intervjuer. En av telefonintervjuerna kunde inte genomföras på en tid som passade alla tre parter. Vi valde ändå att genomföra den eftersom vi ville ha mer data, den av oss som inte genomförde intervjun har transkriberat den för att på det sättet undvika en subjektiv tolkning av materialet så långt det går. Analysen har gjorts tillsammans för att även i detta fall undvika en subjektiv tolkning av materialet (Bryman, 2008:368). När det var något i transkriberingen som var oklart har vi återkommit till intervjupersonen för att återkoppla hur denne menade, något som Bryman (2008:355) och Ahrne & Svensson (2011:28) beskriver som respondentvalidering. Vi menar att även detta har bidragit till

att en subjektivitet skulle kunna undvikas. Transparens är ett begrepp som Bryman (2008:370) menar kan vara bristfälligt i kvalitativa undersökningar. Med transparens menar han att det tydligt ska redovisas hur undersökningen har gått till och hur man har kommit fram till slutsatserna. För att vi ska få en så tydlig transparens i vår undersökning har vi, så noga vi kan, försökt redogöra hur vi har gått till väga i vår undersökning.

I resultatet har vi försökt sprida citaten mellan studiens medverkande, så alla kommer till tals så långt det går. Citaten är markerade med "IP 1-8", som motsvarar de som medverkade i studien, vilket bidrar till att det som läsare går att följa vad de olika medverkande säger. Citaten som förekommer i resultatet är ringa redigerade, vilket Widerberg (2003) menar går bra om dess innebörd fortfarande står fast och är tydlig. När intervjupersonen upprepar sig, säger fel eller vid utfyllnadsord som "liksom" och "typ" har vi redigerat citaten. När vi citerar har vi varit noga med att återge det som den medverkande menar genom att förklara kontexten kring citatet.

6.6 Förförståelse

Eftersom vi har en viss förförståelse för ämnet är detta något som vi också har tagit hänsyn till och reflekterat över under tiden som vi genomfört vår undersökning. Vi har väldigt olika förförståelse av ideellt socialt arbete eftersom vi har olika tidigare och pågående ideella engagemang. En av oss har ingen erfarenhet av ideellt socialt engagemang och en av oss har vuxit upp i ett hem där ideellt arbete sågs som något nästintill självklart. Den senare har också i 14 år varit engagerad i olika organisationer som alla arbetar med sociala frågor och är idag engagerad i Svenska kyrkans diakonala arbete på ideell basis.

Vi har därför under arbetets gång varit noga med att båda två har varit med på intervjuer och att vi tillsammans kodat och analyserat materialet, detta för att i så stor utsträckning som möjligt undvika att vår egen förståelse av ideellt socialt arbete påverkat studien.

6.7 Kodning

Kodning görs för att kunna strukturera och synliggöra mönster och/eller upptäcka eventuella samband i data som man har fått fram, i vårt fall transkriberingarna (Jönsson 2010:56). Före undersökningen hade vi idéer om vilka teorier vi ville använda oss av,

men vi valde att vara öppna för även andra teorier. Att inte fatta beslut om vilka teorier som slutgiltigt ska användas i samband med studien behöver enligt Jönsson (2010:58) inte nödvändigtvis vara ett problem. Det möjliggör för att under det pågående arbetet med insamlad data förändra definitioner av de begrepp som används och kan bidra till nya förståelser av fenomenet som undersöks som i sin tur kan bidra till en djupare och mer komplex analys (ibid.). När vi kodade det transkriberade materialet har vi dels utgått från fem olika teman; nätverk, målgrupp, upplevda förväntningar, identitet och egna motiv. Detta är teman som vi kunde urskilja när vi läste materialet, dels utifrån de frågor vi ställt och teman som var återkommande utan att vara kopplade till någon specifik frågeställning. Vi har även haft våra teorier i åtanke när vi valt ut våra teman.

Nätverk	De sociala nätverk som de engagerade omges av och i vilken omfattning de skulle kunna ha påverkat den engagerade till engagemanget. Här hade vi som avsikt att eventuellt kunna tillämpa Bourdieus teorier om socialt kapital. Vi tänkte att även Meads teorier om social spegling eventuellt skulle kunna tillämpas på tema nätverk.
Målgrupp	Med målgrupp menar vi den grupp eller de individer som är mottagare av engagemangets insatser eller tjänster. Även här funderade vi på vilken teori som skulle kunna tillämpas och kom fram till att vi kan använda oss av Meads teorier som rör den generaliserande andre.
Upplevda förväntningar	Förväntningar som de engagerade upplever finns på dem själva att engagera sig från t.ex. föräldrar, kompisar, universitet. Men också fält där oegennyttiga handlingar är norm. Här tänkte vi oss att Bourdieus teorier skulle tjäna som vägledande.
Identitet	Hur de medverkande identifierar sig själva i förhållande till exempelvis en framtida yrkesroll, student, livsåskådning eller politiska ställningstaganden. För att förstå få en djupare förståelse för de medverkandes identitet har vi till viss del använt oss av Meads teorier om skapandet av självet.
Egna uttalade motiv	Anledningar som de medverkande själva menar är grunden till engagemanget. Eftersom det här temat rör verbaliserade motiv har vi delvis använt oss av Mills teorier om motivvokabulär i samband med kodning.

När vi har kodat har vi utgått från både sådant som är uttalat och outtalat i texten, för att få en bredare förståelse. Vi har främst kodat horisontellt, vilket innebär att vi har utgått från frågorna och de medverkandes svar för att i ett senare skede kunna jämföra dessa. Vi valde att fokusera på den horisontella kodningen eftersom vi har intresserat oss av

olikheter och likheter *mellan* de medverkande. Men vi har också kodat vertikalt, det vill säga att vi har utgått från den medverkande för att i dennes svar kunna se mönster eller intressanta perspektiv.

6.8 Etiska överväganden

Som etisk vägledning i arbetet med uppsatsen har vi använt oss av Vetenskapsrådet fyra forskningsetiska huvudkrav. Dessa krav är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Alla som valde att delta i studien blev i god tid informerade om studiens upplägg och syfte, att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när helst deltagaren önskar samt försäkrat oss om att deltagarna godkänner att intervjun spelas in. Deltagarna har också informeras på så sätt att ett infinnande på intervjun kan räknas som ett samtycke. För att uppfylla konfidentialitetskravet har vi avidentifierat samtliga deltagare samt de organisationer deltagarna är engagerade i genom att inte skriva ut namn på personer eller organisationer. Vi har av samma anledning heller inte skrivit ut vilka orter eller Facebook-grupper som vi har vänt oss till vid urvalet av våra medverkande. Vi har också redogjort för de medverkande att det insamlade materialet enbart kommer att användas för vår uppsats. Vid intervjutillfällena har vi återupprepat förutsättningarna för deltagandet samt informerat de medverkande om möjligheten att ta del av studien när den är avslutad. För att garantera medverkarnas konfidentialitet har det insamlade materialet; ljudfiler, anteckningar och transkriberingar kodats, bearbetats och förvarats på lösenordsskyddad hårddisk. Enligt Bryman finns, utöver Vetenskapsrådets krav, dessutom fyra forskningsetiska principer att ta hänsyn till vid samhällsvetenskapliga studier. Två av dessa stämmer i stor utsträckning överens med vetenskapsrådets krav på information och samtycke, men Bryman belyser också vikten av att deltagarna i studien inte får komma till skada eller att studien inte får inkräkta på deltagarnas privatliv (Bryman 2008:132). Vi bedömde innan våra intervjuer att det inte förelåg någon risk för skada för deltagarna eller risk att deltagarna upplever en kränkning av privatlivet. Detta på grund av att ämnet för studien, det vill säga ett engagemang inom ideellt socialt arbete, normativt är positivt laddat. Eftersom de socionomstudenter som valt att medverka i studien själva är engagerade kan det antas att de delar denna syn på ideellt arbete. Vi anser det därför rimligt att anta att deltagandet snarare kan göra nytta än skada för de individer som ställer upp. Risk för skada eller kränkning är givetvis faktorer som

vi har haft i åtanke i utformandet av intervjuguiden. Vi har efter varje intervjutillfälle frågat den medverkande hur denne upplevde frågorna för att på så sätt kunna göra eventuella ändringar. Ingen av de medverkande upplevde medverkandet som skadande eller kränkande.

7. Resultat och analys

7.1 Presentation av de medverkande

Intervjuperson (IP)	Kön	Ålder	Termin på socionomprogrammet	Studieort
IP 1	Kvinna	24	Fjärde	Mellansverige
IP 2	Kvinna	22	Fjärde	Södra Sverige
IP 3	Man	22	Fjärde	Södra Sverige
IP 4	Man	24	Fjärde	Södra Sverige
IP 5	Man	25	Fjärde	Södra Sverige
IP 6	Kvinna	22	Tredje	Södra Sverige
IP 7	Kvinna	22	Tredje	Södra Sverige
IP 8	Kvinna	21	Fjärde	Mellansverige

Intervjupersonerna ovan är förtecknade i den ordning som intervjuerna genomfördes. Med respekt för deras anonymitet väljer vi att inte skriva ut varken specifik studieort eller inom vilken organisation som denne är engagerad i. Särskilt känsligt är detta eftersom populationen är relativt avgränsad och de medverkandes identitet med relativt enkla slutsatser kan röjas. En diskussion kring de medverkandes likheter i form av terminstillhörighet och ålder kommer att föras i slutdiskussionen.

7.2 Socionomutbildningen som oegennyttans habitus

Enligt Bourdieu (1984) existerar och rör sig alla individer inom ett flertal olika, för dem specifika, habitus. Dessa fungerar som ett medel för att avgränsa sig från andra grupper och inom habitus skapas gemensamma attityder och förhållningssätt gentemot individer inom och utanför habitus. Habitus skapas enligt Bourdieu (ibid.) i vardagens mellanmänniska interaktion och i de aktiviteter och erfarenheter som individen tar del av.

Socionomstudenter tillbringar, liksom de flesta studenter, en stor del av sin vardag på sina respektive utbildningsinstitut. Med utgångspunkt i Bourdieus (1984) beskrivning av ett habitus och hur det skapas är det rimligt att anta att

socionomutbildningen kan definieras som ett habitus. Ett av de krav Bourdieu (ibid.) ställer på habitus är den avgränsande funktionen. Baserat på våra medverkandes utsagor tycks det som om det finns en tydligt avgränsande funktion i socionomutbildningens habitus. Det vill säga en uppfattning kring huruvida och på vilket sätt de individer som är en del av socionomutbildningens habitus skiljer sig från de individer som inte är en del av detta habitus;

Det är väl en viss sorts människor som pluggar till socionom. Som jag sa förut jag tror det är få som väljer det här programmet för att de vill tjäna gott om pengar i framtiden. Det finns en drivkraft till att göra gott i högre utsträckning än på vissa andra program. (IP 5)

Vi som pluggar till socionomer blir ju medvetna om de sociala problem som finns på ett helt annat sätt. Jag kan väl känna att kanske personer som studerar tekniska utbildningar eller inte har fått den kunskapen som vi har fått i det här programmet, kanske inte har samma förståelse eller ser behovet av det frivilliga arbetet också. (IP 7)

I ovanstående citat finns det också tecken som tyder på att det inom socionomutbildningen som habitus, bland studenterna, finns en bild av socionomstudenter som individer som i högre utsträckning än andra ser och vill åtgärda sociala behov.

Ett habitus som socionomutbildningen omfattar en mängd olika aktörer inte bara socionomstudenter. Ett habitus består enligt Bourdieu (1984) av gemensamma värderingar men olika aktörer har på grund av olika kapital, olika grader av inflytande i skapandet och upprätthållandet av dessa värderingar. Socionomstudenter står i ett beroendeförhållande till utbildningsinstitutet och dess representanter exempelvis i form av föreläsare eller examinatorer. Dessa representanter kan därför antas ha en högre grad av inflytande i skapandet av socionomutbildningens gemensamma värderingar än studenterna själva. Studenterna på socionomprogrammet har som tidigare konstaterats en bild av sig själva som individer som i högre utsträckning än andra ser och vill åtgärda sociala behov. Det finns alltså en förväntning på socionomstudenter att agera på ett visst sätt just för att de är socionomstudenter. Vilka värderingar och förhållningssätt som förespråkas av socionomutbildningens kapitalstarka aktörer, det vill säga utbildningsinstitutets representanter, kan därför antas spela roll för hur

socionomstudenterna upplever att de förväntas agera. Den beroendeställning som socionomstudenterna har till dessa representanter kan leda till en strävan efter att uppfylla de upplevda förväntningarna. Flera av studiens medverkande upplever att deras utbildningsinstitut och dess representanter uppmuntrar till ett engagemang inom ideellt socialt arbete. Denna uppmuntran tar sig uttryck genom att organisationer tilläts försöka värva engagerade under föreläsningar eller genom att representanter för utbildningsinstitutet uppmuntrar det ideella engagemanget;

Dels tänker jag att de på en föreläsning då att X (organisation) fick komma in och berätta om projektet. Och så har det varit flera gånger med andra också, som kommit från andra ställen och berättat hur man kan bli aktiv. Och även att det poängteras att det är viktigt att vara delaktig i liksom samhällsdebatter, eller sådär och, att försöka påverka samhället på olika sätt, genom till exempel ideellt arbete. (IP 2)

När det har kommit fram att vissa av oss jobbar ideellt så tas det emot väldigt positivt av våra lärare. (IP 4)

Att engagera sig i ideellt socialt arbete kan alltså uppfattas, av både studenter och andra aktörer inom habitus socionomutbildning, som ett sätt att uppfylla de förväntningar som har sin grund i socionomutbildningens gemensamma värderingar.

Ett ideellt arbete är ett arbete som utförs utan att den som utför arbetet får betalt. Ett ideellt engagemang skulle därför kunna definieras som det som Bourdieu (1984) kallar för oegennyttiga handlingar. Vidare menar Bourdieu att det förekommer habitus där oegennyttiga handlingar är den rådande normen. Vi menar att vi kan med stöd i föregående stycken konstatera att socionomutbildningen är ett sådant habitus. När de medverkande själva fick berätta om sina motiv för att engagera sig i ideellt socialt arbete var dessa i stor utsträckning präglade av just oegennyttiga. De medverkande uttryckte bland annat en önskan att uppfylla de behov hos vissa målgrupper som de medverkande upplevde inte blev tillfredsställda på annat sätt;

Jag vet att den offentliga sektorn krymper, så behovet finns ju där. /.../ Det här med målgruppen och hur de mår idag och hur vi arbetar för att hjälpa, att vi finns där, hur viktiga vi är. Där kan jag känna att nu skulle jag vilja att

kommunfullmäktige i den här kommunen satt bredvid mig och såg vilka konversationer jag hade haft den kvällen. (IP 1)

Jag tänker att frivilligarbetet får gå in där samhället brister ofta, men att det kan bli väldigt dubbelt. /.../ Så det är ju en lite problematisk relation att ibland samhället litar på att frivilligorganisationer tar vid där samhället brister eller så, eller där det sociala skyddsnätet inte riktigt funkar från samhällets sida. (IP 2)

Hemlösa och andra utsatta faller så lätt mellan stolarna och där behövs verkligen de ideella insatserna. (IP 8)

Den oegennyttiga normen kan också urskiljas i de medverkandes vilja att förändra samhället som det ser ut idag och en vilja att förändra de strukturer som påverkar utsatta individer i samhället;

Men jag känner att Sverige är på väg åt helt fel håll med dagens politik. Det gör mig knäckt alltså, helt knäckt. Det har blivit avhumaniserat. Det är min största drivkraft, kan jag säga. Att vilja ändra på det politiska klimatet. (IP 4)

Man har någon vacker vision att man vill förändra samhället liksom, eller förändra strukturer. (IP 6)

De handlingar som utförs inom ramen för det ideella engagemanget, ja faktiskt det ideella engagemanget i sig är på alla sätt och vis hedervärda, goda och till nytta för den målgrupp som avses att nås av respektive organisation. Men enligt Bourdieu (1984) kan dessa handlingar, hur goda de än må vara, inte definieras som oegennyttiga eftersom de utförs inom ett habitus som vi tidigare konstaterat präglas av en oegennyttig norm. Genom att agera enligt den rådande normen kan individen göra kapitalvinster, det finns alltså egennytta i det normativa agerandet. Socionomstudenternas ideella engagemang kan därför inte ses som en oegennyttig handling eftersom studenterna genom engagemanget gör vinster i form av socialt, kulturellt och symboliskt kapital. Kapital som inte bara är värdefulla under studietiden men också i den kommande yrkesrollen.

Dessa kapitalvinster tog sig bland annat uttryck i form av utökade nätverk och genom möjligheten att använda engagemanget som en merit på sitt CV. Men också i form av erfarenheter och kunskaper;

Jag tror jag har svårt att definiera det med två bra ord, men jag vill väl definiera det som någonting som ger mig ett socialt kapital på något sätt och ger mig erfarenheter för så mycket mer än bara pengar kan göra. (IP 7)

Ibland så tänker jag att människan alltid gör saker för egen vinnings skull, människan är ganska egoistisk i sig och gör vad som känns bra för en. Men så säger mina kompisar såhär att när man hjälper andra då får man ju inte själv någon vinning, fast det tycker jag att jag får. (IP 1)

Det tycks alltså om att de medverkande är medvetna om att det ideella engagemanget på ett eller annat sätt kan komma att gynna dem. Samtliga medverkande var noga med att påpeka att trots att det fanns en medvetenhet om vinningen från engagemanget var detta inte den avgörande faktorn för ett engagemang. Den egna vinningen angavs alltid som en av många anledningar;

Ja en av anledningarna till att jag var med där var just för att när man blir engagerad så får man ju gå lite kurser och får ett intyg på det. /.../ Jag gör det ju för olika anledningar dels för att jag tycker att det är kul och för egen personlig vinning och sådana saker, de flesta gör det nog bara för att de tycker att det är kul, av ren glädje. (IP 3)

Den här noggrannheten att belysa att engagemanget i stor utsträckning är grundat i oegennyttan tycks ha sin grund i att de medverkande i verkar vara präglade av en uppfattning kring egennyttan och oegennyttan som varandras absoluta motpoler. Det leder till ett antagande att engagemanget antingen är något som görs helt utan egenintresse eller enbart för egen vinnings skull. Detta trots att de medverkande själva menar att det egna engagemanget inte är en konsekvens av varken enbart utan egenintresse eller enbart för egen vinnings skull. Flera av de medverkade visade just på att det ideella engagemanget i socialt arbete i första hand inte är något som enbart gynnade den ena parten. Utan de menade snarare att det gynnade både den engagerade och den som är mottagare av hjälpen;

Så det är klart, det är lite så här egoistisk del av sig för man vill att det ska gynna en för att man ska få något tillbaka, för det får jag ju. Samtidigt så vill jag ju hjälpa till och samtidigt får jag något tillbaka så det är liksom en win-win där, det är det ju. (IP 6)

Jag kan bli jätteglad när jag har suttit och pratat med någon i två och en halv timme som börjar med att säga att allting är jättejobbigt sen slutar samtalet med tack för att du har lyssnat, nu känns det bättre. Då får man ju den här belöningen och då sätts ju belöningssystemet igång. (IP 1)

Det ideella engagemanget gynnar alltså, enligt de medverkande, de som är mottagare av hjälpen i lika hög eller högre utsträckning. Detta grundar de medverkande på dels den praktiska hjälpen de själva vet att mottagaren får men också i den uppmuntran och tacksamhet de uppfattar kommer från mottagarna.

Den oegennyttiga normen som råder inom socionomprogrammet tycks alltså i viss utsträckning spela roll för studenternas engagemang. Det tycks också vara viktigt för de medverkande studenterna att upprätthålla just oegennyttan trots att det finns en medvetenhet kring att engagemanget i viss utsträckning innebär egennyttan. Vi kommer därför under nästa rubrik föra en diskussion kring den normativa retorik som för till det normativa och därför uppfattat som det förväntade agerandet.

7.3 Det som socionomstudenter bara får säga i garderoben

När vi var små läste vi båda Astrid Lindgrens böcker om Madicken och hennes lillasyster Lisabet. I en sekvens ur boken ber Madicken Lisabet att avslöja sina fulaste ord och Lisabet svarar att det är sådant som hon bara får säga i garderoben. Det finns alltså saker som bara får sägas när ingen annan hör eller är närvarande, oavsett hur korrekta och/eller sanna de är. Under utbildningens gång har vi förstått att det finns vissa saker som man som socialarbetare eller blivande socialarbetare inte får säga. Så vad är det då vi som socionomstudenter det vill säga blivande socialarbetare bara får säga i garderoben? Vad är våra fulaste ord?

Den här studiens syfte är att försöka förstå vilka faktorer som är viktiga för socionomstudenters engagemang och därför har vi tittat på vad de medverkande själva menar är deras motiv för det ideella engagemanget. Mills (1940) menar att de flesta

handlingar utförs i en kontext där andra människor, på något sätt, berörs av handlingen. Huruvida handlingen accepteras av omgivningen eller ej beror på hur handlingen förklaras. Hur förklarar då de medverkande sitt engagemang?

Med hjälp av det analyserade materialet har vi tidigare konstaterat att de flesta medverkande varit medvetna om att de genom sitt engagemang på ett eller annat sätt skulle komma att gynnas och att detta har spelat en viss roll i beslutet att engagera sig. En del i den egna belöningen som flera av de medverkande uppskattade var möjligheten att engagemanget blir en merit på ett framtida CV. Men samtidigt ansåg samtliga medverkande att ett för stort fokus på de egna meriterna var problematiskt;

Sen är det ju också en erfarenhet, som kommer kunna påverka. Att man har erfarenhet av att jobba med barn och unga, så kanske det är lätt att få ett jobb där, att det kanske blir åt det hållet också. Att det hjälper en lite på sitt CV. /.../ Att man gör det för att få cred, eller jag vet inte. Att man gör någonting, så tar man på sig ett uppdrag och inte fullföljer det t.ex. bara för att ha det på sitt CV, det är då det blir problem. (IP 2)

Några av de medverkande att det problematiska i fokus på meriter är att det kan eller kan komma att påverka hur arbetet utförs och att det kan skada relationen till målgruppen;

Men sen kan det lätt bli så för vissa att de vill ha det på sitt CV. Men det brukar inte fungera så bra då har vi märkt, när man bara är där för att få papper. Vi tycker att det andra är viktigare, den känslomässiga aspekten och engagemanget, för då tror vi att man gör ett bättre arbete. (IP 6)

Om man gör det bara för att det ser bra ut på CV, då kommer det ju inte från hjärtat. Det skulle vara som om en präst bara blivit präst för att det är bra betalt. Det är ju mycket mer än att yrke det är ju en hel mission eller vad man ska kalla det. (IP 8)

Det ideella engagemanget identifieras liksom det sociala arbetet, av den medverkande ovan, som mer än ett jobb, det är ett sorts kall. NE definierar begreppet kall som en livsuppgift (NE.se). När det sociala arbetet på det här sättet definieras som ett kall tillskrivs det ett högre värde som går utanför den tekniska rationaliteten. Men det antyder också ett visst mått av tjänande och ett uppoffrande. Enligt Levin (2013) beror det

sociala arbetets legitimitet i stor utsträckning på den som utför arbetet och med vilka motiv arbetet utförs. Vi tolkar Levins påståenden som att villkoren för att arbetet ska ses som gott och nyttigt, vilket är en förutsättning för omgivningens fortsatta stöd, ställs det alltså krav på att arbetets utförare i viss mån utför arbetet på grund av ett kall. Det vill säga att själva utförandet av dessa uppgifter förväntas vara tillräckliga för att individen ska känna tillfredsställelse med sitt arbete.

Vi bad de medverkande i studien att beskriva vad socialt arbete är. Givetvis fick vi lika många olika svar som medverkande, men baserat på de medverkandes utsagor kan vi konstatera att de medverkande uppfattning om det sociala arbetet i korta drag kan beskrivas som "att hjälpa". Vi uppfattar det som att det i den normativa förståelsen av "att hjälpa" finns en inneboende förutsättning om att den som hjälper inte ska sko sig på den som blir hjälpt eller på det faktum att hon eller han hjälper. Om den som hjälper kräver belöning för sina insatser förlorar hjälpan det sitt värde och den hjälpanandes insatser kan komma att inte bli önskvärda eller uppskattade. Den hjälpande måste därför motivera sitt hjälpande enligt en specifik normativ retorik och tvingas dölja de motiv som inte passar in i retoriken.

Vi kan alltså konstatera att det finns normer som avgör hur individen förväntas agera eller bete sig men också för hur individen förväntas motivera sitt agerande. Mills (1940) kallar den här typen av förväntade verbaliseringar eller normativa retoriker för motivvokabulär och det är tydligt att de medverkande är medvetna om vilket motivvokabulär som är accepterat för att förklara det ideella engagemanget. IP 4 säger exempelvis;

Jag tror även att många har en liten dold agenda, eller relativt dold agenda, att de vill ha, eller så är det i alla fall för mig, att jag tänker att det här är en merit. Att det är bra att ha det, både rent erfarenhetsmässigt och som en form av sak att sätta på sitt CV. /.../ Jag kan tycka att det är lite, alltså om vi pratar om moral så tänker jag nog att det minst moraliska det är ju den här dolda avsikten att det här ser ju bra ut på mitt CV. (IP 4)

IP 4 uttalanden ovan stämmer överens med det resonemang som förs kring det sociala arbetets karaktär av Levin (2013). Han menar att det sociala arbetet i första hand är en moralisk praktik. Avsikter som inte är "att hjälpa" förkastas som mindre moraliska trots att IP 4 själv framhåller att han tänker på det egna ideella sociala arbetet som en merit.

Han menar också, liksom flera av de medverkande, att många som är ideellt engagerade i socialt arbete har en dold agenda. Vi kan därför konstatera att de medverkande i många fall är medvetna om att motivvokabulären är konstruerade, det vill säga att det finns vissa motiv som är mer eller mindre godtagbara. De medverkande är också medvetna om hur motivvokabulären är konstruerade, det vill säga att de medverkande är på de klara med vilka beteenden och attityder som är accepterade och önskvärda. Dessutom upprätthåller de medverkande dessa konstruktioner genom att själva dölja och förvänta sig att andra döljer eller ska dölja motiv som inte stämmer överens med den rådande beteendenormen.

7.4 Så som en riktig socialarbetare ska vara

Motivvokabulär och de beteendenormer som blir deras konsekvens är enligt Mills (1940) knutna till vissa givna sociala situationer. En annan teori som kan användas för att förstå de medverkandes engagemang är Meads (1976) teorier om social spegling. Social spegling är enligt Mead (1976) den process som ligger till grund för skapandet av *självet*. Den här processen äger alltid rum i mötet med andra människor. Vi kommer därför under den här rubriken föra ett resonemang kring hur de medverkande ser sig själva och sin roll i olika sociala situationer. En social situation som de medverkande ofta befinner sig i är mötet med målgruppen. Vi bad därför de medverkande beskriva det mötet;

Jag tänker att här är ju kanske mötet mer människa-människa istället för människa-socialarbetare. (IP 1)

Vi umgås ju som vänner liksom och jag ser väl också det här att vi inte är medvetna om deras diagnos eller sjukdom eller liksom så, deras bakgrund. (IP 7)

Här ser vi ett mönster som tyder på att de medverkande i stor utsträckning identifierar sig som jämlikar i förhållande till målgruppen. Samtidigt definierar de medverkande genom sitt engagemang målgruppen som individer som på ett eller annat sätt är i behov av hjälp, stöd eller utbildning. En av de medverkande påpekade att identifiering med målgruppen är bra men att det också kan leda till negativa konsekvenser;

Vi pratar mycket om på organisationen att det är jättebra om man har egen erfarenhet av att må dåligt, men man måste också vara medveten om att bara för att man har erfarenhet av sin egen erfarenhet så att säga så betyder det inte att man är skolad för att veta hur alla andra har det. /.../Om man exempelvis har haft en ätstörning eller någonting och så anser man att den erfarenheten räcker för att hjälpa alla andra och där tror jag att det kan bli problematiskt. (IP 1)

Hur arbetet var organiserat visade sig också ha betydelse för de medverkandes relation till målgruppen. Att den som utförde arbetet gjorde det på ideell basis var viktigt för flera av de medverkande;

Det är jätteuppskattat och vi säger till dem att vi är här på vår egen fritid, att vi inte får betalt för det här. Det är något som vi trycker på för att visa för dem att vi är på samma nivå. (IP 4)

De medverkande är engagerade i olika typer av organisationer och utför inom dessa olika typer av arbetsuppgifter. Exempel på de medverkandes engagemang omfattar organisationer som arbetar med samtalsstöd, soppök, meningsfull fritid och normkritik.

Alla dessa organisationer kan enligt Bourdieu (1984) förstås som olika sociala rum kodade med olika regler och värderingar. Dessa koder och värderingar innefattar antaganden om den specifika målgruppen eller de specifika målgrupperna. Att de medverkandes relation till och syn på målgruppen skiljer sig åt kan därför antas vara ett resultat av en normativ positionering inom respektive fält. Det som de medverkande har gemensamt i förhållande till målgruppen/målgrupperna är vikten som läggs på att belysa att arbetet är ideellt. Att den medverkande utför arbetet på ideell basis tycks vara av större vikt än vad själva arbetet består i. Att de medverkande är engagerade i ideellt socialt arbete är alltså viktigare för deras självbild än på vilket sätt det ideella engagemanget tar sig uttryck i form av konkreta arbetsuppgifter. Kanske kan detta bero på att oavsett hur resultatet av de konkreta arbetet ser ut så kan den som är engagerad fortfarande identifiera sig som någon som är engagerad och i brist på resultat hänvisa till att han eller hon åtminstone försöker. Den engagerade kan alltså oberoende av resultatet se sig själv som en god människa. Det vill säga så länge resultatet inte på något sätt skadar målgruppen eller organisationens arbete.

Bilden av självet i det ideella engagemanget tycks alltså vara viktig för de medverkande. En teori som ytterligare kan bidra till förståelsen av de medverkandes egen uppfattning om sin roll i engagemanget är Meads (1976) teorier om den generaliserade andre. Genom att sätta fokus på att det ideella engagemanget är just ideellt och genom insatser för de som de medverkande identifierar som behövande får de medverkande bekräftelse av en positiv självbild. De engagerade blir alltså genom engagemanget bekräftade som goda, duktiga och behövda individer. Vi vill innan vi går vidare påpeka att detta inte behöver innebära att de medverkande aktivt söker bekräftelse, eller gör det i högre utsträckning än andra. Då den här typen av bekräftelse handlar om bekräftelse på personliga egenskaper som inte bara återfinns hos socionomstudenter kan detta även tänkas gälla för andra som är ideellt engagerade inom socialt arbete, eller inom andra typer av ideellt engagemang. Samtidigt så kan det också finnas en sanning i motsatsen, alltså att de som på något sätt är ideellt engagerade i högre grad än andra faktiskt söker bekräftelse på att de är duktiga eller goda individer. Huruvida detta stämmer eller ej är ingenting som vi kan konstatera genom denna studie. Den positiva bekräftelsen av självbilden kan därför, i brist på bevis på annat, i viss mån ses som en lycklig bieffekt av engagemanget och kan kanske vara en bidragande faktor till ett fortsatt engagemang.

Den bekräftelse som de medverkande kan antas uppleva som positiv, är en bekräftelse av en självbild som delvis skapats genom tidigare social spegling. Bekräftelsen kan komma från olika källor, exempelvis genom organisationens tacksamhet och uppskattning;

Jag känner att jag har utvecklats som person. Jag får förståelse för hur socialt arbete kan se ut, det ger kunskap som jag inte riktigt kan sätta ord på tror jag. Men jag känner att om jag inte hade växt och utvecklats i det så hade jag nog inte varit där liksom. (IP 7)

Min självkänsla har ju byggts upp igen tack vare all positiv respons i organisationen. (IP 8)

En annan viktig källa till bekräftelse tycks vara hur de medverkandes insatser tas emot av målgruppen. IP 8 beskriver de mottagandes reaktioner på hennes ideella engagemang nedan;

Det är ofta gäster kommer fram till en och säger att: Ni volontärer, ni är så fantastiska som ägnar er tid åt att hjälpa oss och det är så himla fint gjort av er. (IP 8)

En del av de medverkandes utsagor tydde också på att det inte bara var målgruppens direkta kommentarer som spelade roll för hur de såg på sig själva i arbetet. Att individer ur målgruppen återkom till de träffar eller verksamheter som organisationen arrangerade tolkade de medverkande i flera fall som en bekräftelse på att de utförde ett gott arbete. Huruvida de individer som tillhör målgruppen och som återkommande tar del av organisationens arbete gör detta för att de uppskattar verksamheten kan dock ifrågasättas och diskuteras. En av anledningarna till att dessa individer återkommer till organisationen kan ju exempelvis bero på att den organisation som de medverkande är engagerad i är den enda som erbjuder den typ av hjälp som målgruppen upplever sig vara i behov av. Oavsett om dessa förutsättningar kan appliceras på de organisationers arbete inom vilka de medverkande arbetar spelar målgruppens återkommande en viktig roll för hur de medverkande uppfattar sitt arbete. Det faktum att samtliga av de aktuella organisationernas arbete består av frivilliga insatser kan kanske vara en bidragande faktor till att återkommande fungerar som en viktig bekräftelse på att de medverkande utför ett gott socialt arbete;

Vi har fått så mycket positiv respons av de som kommer dit (till de träffar organisationen ordnar, vår anmärkning), så dom tycker nog att det är kul. Jag kan basera på det att de (målgruppen, vår anmärkning) tycker att det är kul att vi kommer eftersom de kommer tillbaka vecka efter vecka. (IP 3)

De medverkande menar att det ideella engagemanget på olika sätt i hög grad innebär en positiv förstärkning av deras självbild och att det var en viktig del av det fortsatta engagemanget. Detta stämmer i stor utsträckning överens med resultaten från den tidigare nämnda undersökningen av Astin & Sax (2008) där "To feel personal satisfaction" var det högst rankande bland de motiv som i viss mån präglades av egoism. Även Von Essens (2008) avhandling belyste vikten av självförverkligande som en motiverande faktor för engagemang. Extra tydligt blir de upplevda positiva effekterna av engagemanget när de kopplas till den framtida yrkesrollen som socionom;

Det gynnar mig också för att det breddar mitt perspektiv mycket mer och jag får större förståelse för målgruppen och den politik som påverkar målgruppen överlag. (IP 6)

Jag får en trygghet i mig själv att jag faktiskt kan, att jag klarar av det. Att jag inte måste ha tio års erfarenhet för att kunna arbeta med dessa personer. (IP 7)

Vi har redan konstaterat att socionomutbildningen är ett fält där de oegennyttiga handlingarna är norm. Det är därför rimligt att anta att socionomstudenternas *jag* mer eller mindre identifieras som socionomstudenter och därför som människor som omfattas av en specifik referensram. Denna referensram består till stor del i en idealbild av socionomer, socionomstudenter och socialt arbete som förmedlas inom det aktuella fältet. Genom ett ideellt engagemang manifesteras idealbilden av socialarbetaren som en hjälpare och möjliggör för *jag* att söka bekräftelse genom att spegla sig i andras attityder och reaktioner. Genom den uppmuntran som de medverkande fick utvecklas ett *mig* definierat som duktig, omtänksam, ansvarstagande och behövd. Detta *mig* stämmer överens med *jag*, vilket leder till en positiv förstärkning av *självet*. Genom att utgå från Meads teorier om social spegling kan vi alltså liksom Von Essen (2008) konstatera att engagemanget kan fungera som en manifestation av individens självbild men också som ett inre och yttre bekräftande av individens goda agerande.

7.5 Det ideella engagemangets genetik

En annan social kontext som är intressant att belysa för förståelsen av socionomstudenternas engagemang är vilken betydelse deras respektive nätverk har haft för engagemanget. Att den medverkandes nätverk var en viktig faktor för engagemanget var tydligt. Vi kan ana ett mönster där det ideella engagemanget går i arv, inte engagemanget inom just socialt arbete men likväl ett engagemang på ideell basis. Flera av studiens deltagare har föräldrar som på ett eller annat sätt varit engagerade på ideell basis exempelvis inom idrottsrörelsen eller i kyrkliga sammanhang. IP 5 svarar exempelvis på frågan kring huruvida det finns några speciella personer eller händelser i hans liv som påverkat det ideella engagemanget;

Så det tvekar jag inte en sekund på att deras (föräldrarnas vår anmärkning) engagemang har gjort att jag ser det som något naturligt att man jobbar utan att få betalt för det.

Även IP 4 menar att föräldrarna spelat en stor roll för det ideella engagemanget;
Mina föräldrar får jag väl säga har påverkat mig mycket. Min pappa, framför allt.

Ovanstående citat visar på ett mönster där föräldrarnas engagemang och värderingar bidragit till att lägga en grund av förutsättningar, en vilja, för ett ideellt engagemang. IP 4 berättar;

Jag ville engagera mig i någonting så det kändes ganska klart liksom, att gå dit.

Det tycks dock som om intervjupersonernas beslut att faktiskt engagera sig i ännu större utsträckning påverkats av att deras vänner är engagerade;

Det var så jag blev indragen i det. Från att en kompis eller flera kompisar började engagera sig. (IP 2)

Sen var det två kompisar som skulle med och då tänkte jag fan jag kör också! (IP 3)

IP 8 har varken familj, släkt eller vänner som på något sätt varit ideellt engagerade. Hennes engagemang var också det som i högre utsträckning möttes av negativa eller kritiska kommentarer och reaktioner. IP 8 om sina föräldrar;

Det har vart väldigt mycket att dom vill vara med mig så mycket som möjligt och det vill inte jag för jag vill ägna mig åt engagemanget den lilla tid som skolan inte tar och i samband med det så har vi haft riktiga dispyter och riktigt hemska bråk.

Det tycks som om det är just engagemangets tidskrävande natur som orsakar negativa kommentarer snarare än det faktiska engagemanget;

Det är ju klart att det också tar väldigt lång tid, ibland kan man inte alltid vara med kompisar, så ibland blir de lite såhär att; Jaha, ska du iväg och göra det igen. Men framförallt så tycker de att det är väldigt positivt och bra. (IP 2)

En viktig del av de medverkandes nätverk tycks vara de med-engagerade;

Och man kan sitta och prata om jobbiga och hemska saker och så, men man har varandra. Humorn och sammanhållningen finns där och man vet att vad som än händer i arbetet med andra så har jag ändå jouten. /.../ Man liksom kämpar tillsammans och jag tror att det är också en känsla man kan få i ett idrottslag eller i ett kompisgäng, men det blir väldigt starkt på ett ställe där man påverkas känslomässigt ibland. Att man har varandra där och stöttar varandra, dom man jobbar tillsammans med. (IP 1)

Det är sådan värme och gemenskap. /.../ Flera av mina bästa vänner har jag fått därifrån! (IP 8)

Ett sätt att få förståelse för hur de medverkandes nätverk spelar roll för engagemanget är att använda Bourdieus begrepp socialt kapital. De flesta av de medverkande har kommit i kontakt med organisationen och uppdraget genom sitt sociala kapital. En stor del av de medverkandes sociala kapital består föga överraskande av individer knutna till socionomutbildningen men liksom Svedberg et al. (2010) och Penner (2002) kan även vi konstatera att föräldrar och fostran sägs ha spelat en stor roll för flera av de medverkande. Svedberg et al. (2010) menar att individer som fostras av föräldrar som på ett eller annat sätt är ideellt engagerade i högre grad än andra själva engagerar sig. Trots att få av de medverkande i denna studie hade föräldrar eller nära släktingar som engagerat sig specifikt i ideellt socialt arbete fanns starka kopplingar till idrotts- och kyrkliga rörelser. Rörelser som bägge kan antas belyser vikten av gemenskap, laganda och hjälpsamhet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns ett flertal olika faktorer som är viktiga att ta hänsyn till för att förstå socionomstudenternas engagemang i ideellt socialt arbete, såväl interna som externa. Vi har valt att definiera de interna faktorerna bland annat som de belöningar de medverkande menar sig få när de arbetar ideellt.

Dessa beskrivs av de medverkande bland annat som personliga erfarenheter som leder till reflektioner kring den egna självbilden och den kommande yrkesrollen. De medverkande menar att det ideella engagemanget på olika sätt har haft positiva effekter på deras självbild. De menar att de känner sig säkrare i den kommande yrkesrollen och att de känner att de kan utföra ett gott socialt arbete. En annan belöning som värderas högt av de medverkande var de nya nätverk som de kunde ta del av. Nätverk som består av eventuella framtida kollegor och nya vänner som i viss utsträckning även omfattar de individer som tillhör den målgrupp som är mottagare av arbetets insatser.

En annan viktig belöning är de meriter de medverkande genom engagemanget kan att sätta på sitt CV. Det var dock en belöning som de medverkande ansåg vara problematisk och tillhörande ett oacceptabelt motivvokabulär.

Bland de accepterade motivvokabulären återfanns att hjälpa andra som på olika sätt eller av olika anledningar har det sämre än de medverkande själva och en förhoppning att förändra samhällsliga strukturer. Dessa motiv var enligt de medverkande själva de motiv som främst bidrog till ett det ideella engagemanget inom socialt arbete. Dessa inre eller subjektiva faktorer har i stor omfattning sin grund i påverkan från externa faktorer.

Vi fann ett flertal externa faktorer som vi kan konstatera har spelat en stor roll för huruvida de medverkande valt att engagera sig i ideellt socialt arbete eller inte. Har den medverkande individer i sin omgivning, exempelvis föräldrar eller vänner, som är engagerade i ideellt arbete eller positiva till ideellt arbete är det troligare att även denne blir engagerad och att engagemanget fortsätter, än om individen saknar ett sådant nätverk. Huruvida normer är externa eller interna faktorer kan diskuteras. Eftersom normer sällan är uttalade så kan vi som har genomfört studien inte konstatera att de faktiskt existerar på det sättet som de medverkande menar att de gör. Vi kan alltså bara undersöka de medverkandes upplevelse av normer och förväntningar. Vi har ändå valt att definiera normer som en extern faktor eftersom flera av de medverkande gav uttryck för liknande eller identiska rådande normer. Då vi själva är socionomstudenter har vi också själva upplevt att dessa normer de facto existerar.

De normer som styr vilka förväntningar som socionomstudenten upplever verkar ha betydelse för engagemanget. Vi har sett mönster som tyder på att det förväntas av individen att engagera sig ideellt om han eller hon läser till socionom eller har en livsåskådning, där ett ideellt engagemang i socialt arbete mer eller mindre anses vara en

själklarhet. Det ideella engagemanget blir ett sätt att manifesteras en önskad bild av sig själv men också ett sätt att uppfylla upplevda förväntningar.

8. Slutdiskussion

Då antalet medverkande i den här studien enbart är åtta stycken är det föga troligt att resultaten av denna studie kan anses vara representativa för socionomstudenter i ideellt socialt arbete. Detta innebär inte att studiens resultat kan bedömas som utan värde eller intresse. Dock behövs vidare forskning om våra slutsatser ska kunna stärkas

På grund av våra skilda förförståelser för det ideella engagemanget har vi under studiens gång både överraskats och fått antaganden bekräftade. En av de saker som vi vill ta upp är det starka fästet som det oegennyttiga motivvokabuläret tycks ha hos socionomstudenterna. Vi finner det intressant att den här typen av motivvokabulär har ett så starkt fäste bland studenter på en professionsutbildning, där en strävan efter egen vinning i form av kunskaper, erfarenheter och meriter rimligtvis borde bedömas som rationell och därför ses som positiv. Genom de motivvokabulär som råder bland de medverkande tycks det dock som om att en strävan efter meriter fördöms. Vi tror att fördömandet av egennyttiga motiv har sin grund i uppfattningen av det sociala arbetet som ett kall snarare än ett arbete. Det är lätt att dra paralleller de löneuppror som spridit sig bland svenska sjuksköterskor under de senaste åren. Många kritiska röster menar att sjuksköterskor som vägrar arbeta om de inte får en skälig lön äventyrar patienternas säkerhet och därför borde lägga ner sitt löneuppror (Göteborgsposten, 2014). Vi har, liksom flera av de medverkande, under vår tid på socionomprogrammet också upplevt att universitetet och dess representanter uppmuntrat till ett ideellt engagemang. Dock har ingen av oss något minne av hur dessa motiverade engagemanget. Kanske kan den här otydligheten spela roll för motivvokabulärens utformning. Det är intressant att föreställa sig hur en tydligare uppmaning från universitetets sida till studenter på socionomutbildningen att engagera sig i syftet att få erfarenheter och meriter skulle kunna påverka idealbilden av socialarbetaren. Med idealbild menar vi bilden av socialarbetaren som kallad till att utföra socialt arbete. Kanske kan en mer teknisk-rationell ansats för det sociala arbetet vara en bidragande faktor i professionaliseringsprocessen, det vill säga den process som innebär ett avståndstagande från bilden av socialarbetaren som kallad och de förväntningar som därför ställs på henne eller honom. Vi tror att ett avståndstagande från bilden av socialarbetaren som

kallad skulle kunna innebära en möjlighet för socialarbetare att aktivt och öppet sträva efter viss egennyttia i arbetet. Med begreppet egennyttia menar vi i det här resonemanget exempelvis faktorer som kampen för högre lön och bättre arbetsförhållanden, och rätten att föra den kampen inte enbart baserat på att det är det bästa för klienten utan också för den som utför det sociala arbetet. Möjligheten att sträva efter att göra karriär utan att uppfattas som någon som så att säga skor sig på utsatta människor och deras situation kan vara en annan form av positiva konsekvenser av den ovannämnda processen.

Det är också möjligt att motiv som handlar om meriter på CV kan fungera som ett incitament för den ideellt engagerade att utföra ett professionellt socialt arbete, med ett bra arbete menar vi ett arbete som inte påverkar målgruppen negativt. Detta kan vara ytterligare än anledning till att uppmuntra socionomstudenterna till att engagera sig ideellt.

Från utbildningsinstitutens sida talas det ofta varmt om socionomutbildningens praktik och så vitt vi vet är det många studenter som upplever att de inte har tillräcklig tillgång till praktiskt socialt arbete under utbildningens gång. Erfarenheter av praktiskt socialt arbete kan också leda till att det är enklare för de examinerade att tidigt efter avslutad utbildning få ett avlönat arbete. Eftersom både studenter, universitetets representanter och våra framtida arbetsgivare tycks efterfråga mer praktiskt socialt arbete så tror vi att socionomutbildningen skulle vinna på att tydligt förespråka ett ideellt engagemang. Självklart kan ett ideellt engagemang inte vara ett krav på studenterna då de har olika förutsättningar för att engagera sig. Inte heller bör utbildningsinstitutet förespråka ett engagemang inom vissa utvalda organisationer utan så långt som möjligt förhålla sig objektivt.

Ett annat mönster som vi vill föra en kortare diskussion kring är att det tycks som om de medverkande ser ett värde i det ideella arbetet som inte finns i det avlönade, trots att samma praktiska uppgifter utförs. Det framgår tydligt i citat som rör relationen mellan den engagerade och målgruppen. Där de medverkande talar om ett möte människa till människa eller möten mellan vänner snarare än om mötet mellan en socialarbetare och en klient. Det ideella engagemanget bär, liksom det sociala arbetet, på en idé om jämlikhet och solidaritet. Det är dock tydligt att det finns stora skillnader mellan det ideella arbetet, som utförs av icke-professionella det vill säga amatörer, och det professionella sociala arbetet. Levin (2013) skriver att ordet amatör betyder *att älska*, innebär det att den professionella socialarbetaren inte utför sitt arbete grundat i en

omsorg för de utsatta eller de som behöver hennes hjälp? Vi anar en konflikt mellan socialarbetarnas kamp för ökad professionell status och rollen som bärare av moraliska värden. Vad händer när den professionella socialarbetaren, som i viss mån kan ses som en manifestation av samhällets omsorg, enbart utför sitt arbete mot betalning? Kanske kan det finnas ett syfte med att tillåta amatörer att ta ansvar för vissa delar av det sociala arbetet. Om inte för något annat så för att bära och upprätthålla en ide om ett solidariskt samhälle och om hjältar. En idé som vi tror att de flesta människor behöver för att ge mening åt tillvaron.

En sista kortare fundering vi vill föra fram är vilken roll den nya sociala tekniken kan tänkas föra för det ideella engagemanget. De flesta vi känner är idag, liksom vi själva, medlemmar i och aktiva på olika digitala sociala forum som Facebook, Twitter, Instagram eller LinkedIn, en del i flera stycken. Vi har tidigare konstaterat att den sociala spegling som innebär ett positivt bekräftande av individen spelar en viss roll för förståelsen av det ideella engagemanget. På Facebook kan den som engagerar sig på några få sekunder få bekräftelse på sitt goda engagemang i form av likes eller delningar utan att engagemanget haft någon sorts praktisk inverkan eller konsekvenser utanför den digitala sfären. Skulle detta kunna leda till ett minskat engagemang hos både socionomstudenter och allmänheten i stort då behovet av bekräftelse kan uppfyllas genom nya kanaler? Författaren och journalisten Per Grankvist har skrivit en bok om engagemang som heter just *Engagemang - Batman, Putnam och Jag* (Grankvist, 2013). Grankvist ägnar avsevärt utrymme i boken åt att diskutera sociala mediers betydelse för engagemang. Han menar att det finns tendenser att överskatta den nya sociala teknikens roll och menar att det är först när dessa har fått en självklar plats i vår vardag som de kan antas leda till en likvärdig tillfredsställelse som ett engagemang som kommer till uttryck utanför den digitala sfären (ibid.). För oss och för många av våra bekanta är dessa typer av sociala tekniker redan en, på många sätt, självklar del av vardagen, vi anser det därför troligt att dessa tekniker inom några år kan komma att spela en viktig roll för den ideella sektorn och de människor som är engagerade på ideell basis. Kanske skulle en intressant studie därför vara en studie som undersöker hur socionomstudenter använder sig av exempelvis Facebook för att belysa och verbalisera sitt engagemang.

Vi har tidigare konstaterat att våra medverkande i studien befinner sig nära varandra i såväl ålder och termin. Risken finns att de medverkande skulle kunna ha liknande kunskaper och synsätt, som påverkar studiens empiri. Föreligger det skillnader

som kan bero på studentens ålder och termin? En liknande studie med ett mer målstyrt urval vore därför intressant för vidare forskning.

Under rubriken urval konstaterade vi att den fördelning mellan manliga och kvinnliga medverkande vi inkluderat i vår studie enligt Arbetskraftsbarometern (2013) inte är representativ för könsfördelningen på socionomutbildningen. Rapporten visade att andelen manliga examinerade socionomstudenter i Sverige var 13 %. I vår undersökning är andelen manliga deltagare 37,5 %. Vad kan det finnas för förklaringar till den icke-representativa könsfördelningen i vår studie? Att antalet män är överrepresenterade kan tyda på att manliga socionomstudenter har företräde framför kvinnliga när det gäller möjligheten att engagera sig. Kanske kan även detta vara ett lämpligt ämne för vidare forskning.

10. Referenser

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Arbetskraftsbarometern (2013), *Information om utbildning och arbetsmarknad 2013:3*, SCB.
- Astin, A.W. & Sax, L.J. (1998). "How Undergraduates Are Affected by Service Participation" *Journal of College Student Development*, vol. 39, no. 3, p. 251-263.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Grankvist, P. (2013). *Engagemang: Batman, Putnam och jag*. Stockholm: Volante.
- Greve, B. (2013). "Stat eller marknad: Håller de nordiska modellerna på att upplösas?". I Trägårdh, L. & Selle, P. & Skov Henriksen, L & Hallin, H., (red.): *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital. Välfärd, mångfald, framtid*. Falun: ScandBook AB.
- Göteborgsposten (2014). "Sjuksköterskeupproret växer" (elektronisk), *Göteborgspostens hemsida* <<http://www.gp.se/ekonomi/1.908448-sjukskoterskeupproret-vaxer?m=print>> (2014-05-23).
- International federation of social work (2009). *International federation of social works hemsida* <<http://www.ifsw.org>> (2014-04-27).
- Jacobsson, K. & Meeuwisse, A. (2008). "Fallstudieforskning". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. & Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Jönsson, H. (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber.

Kyrkans tidning (2012). "Kyrkan delar ut allt mer ekonomiskt bistånd" (elektronisk), *Kyrkans tidnings hemsida* <<http://www.kyrkanstidning.se/inrikes/kyrkan-delar-ut-allt-mer-ekonomiskt-bistand>> (2012-06-16).

Levin, C. (2013). "Socialt Arbete som moralisk praktik". I Linde, S & Svensson, K., (red.): *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer*. Malmö: Liber.

Mead, G.H. (1976). *Medvetandet, jaget och samhället - från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Mills, C.W. (1940). "Situated Actions and Vocabularies of Motive" *American Sociological Review*, vol. 5, no. 6, p. 904-913.

Nu bryter vi tystnaden (2014). "Nu bryter vi tystnaden" (elektronisk), *Nu bryter vi tystnadens facebookside* <<https://www.facebook.com/nubrytervitystnaden>> (2014-03-21).

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning inom socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Penner, L.A. (2002). "Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism. An interactionist perspective" *Journal of social issues*, vol. 58, no. 3, p. 447-467.

Sunesson, S (2003). "Socialt arbete – en bakgrund till ett forskningsämne". I Högskoleverket, (red.): *Socialt arbete. En nationell genomlysning av ämnet*. Högskoleverkets rapport 2003:16, p. 75-133.

Svedberg, L. & Von Essen, J. & Jegermalm, M. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin - Insatser i och utanför föreningslivet*. Enheten för forskning om det civila samhället, Ersta Sköndal högskola.

Trägårdh, L. & Selle, P. & Skov Henriksen, L & Hallin, H. (2013). "Inledning: Civilsamhället klämt mellan stat och kapital". I Trägårdh, L. & Selle, P. & Skov Henriksen, L & Hallin, H., (red.): *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital. Välfärd, mångfald, framtid*. Falun: ScandBook AB.

Vetenskapsrådet (2002). "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning" (elektronisk),
<<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>> (2014-03-20).

Von Essen, J. (2010). "Inledning". I Von Essen, J., (red.): *Det svenska civilsamhället: en introduktion*. Stockholm: Forum för frivilligt socialt arbete.

Von Essen, J. (2008). *Om det ideella arbetets betydelse – en studie om människors livsåskådningar*. Uppsala studies in faith and ideologies 18, p. 308. Uppsala.

Widerberg, K. (2003). *Vetenskapligt skrivande - kreativa genvägar*. Lund: Studentlitteratur AB.

10. Bilagor

10.1 Poster

**ÄR DU SOCIONOMSTUDENT OCH ARBETAR
IDEELLT INOM SOCIALT ARBETE?
SE HIT!**

Hej!

Vi är två studenter som studerar sjätte terminen på socionomprogrammet i Lund. Under våren skriver vi vår C-uppsats med inriktning på ideellt socialt arbete.

Syftet med vår uppsats är att ta reda på varför socionomstudenter engagerar sig i ideellt socialt arbete*. För att kunna genomföra detta behöver vi din hjälp. Vi skulle vilja samtala med dig under ca 45 minuter kring dina erfarenheter om ideellt socialt arbete.

Deltagandet är helt anonymt och ingen information i vår uppsats kommer att kunna kopplas till dig. Intervjun kommer att spelas in för att sedan skrivas ut, för att vi ska kunna analysera materialet bättre. Bandningen och utskriften kommer vi att förvara på ett säkert ställe under uppsatsens gång.

Så, är du en socionomstuderande som är engagerad i ideellt socialt arbete och är intresserad av att delta i vår studie – tveka inte att kontakta oss, det skulle betyda mycket för oss! Som tack för ditt deltagande väntar en trevlig överraskning.

Sandra Lindqvist
lindqvist.s@live.se
XXX-XXX XX XX

Patricia Serrano
patricia.serrano_lindqvist.382@student.lu.se
XXX-XXX XX XX

Handledare: Karin Kullberg

*Med ideellt socialt arbete menar vi ett arbete, vilket syftar till att öka välfärden för individer eller grupper, som utförs på frivilligt grund och är oavlönat.

10.2 Intervjuguide

Bakgrund

Namn

Ålder

I vilken stad studerar du?

Vilken termin?

Har du någon annan sysselsättning förutom studier och frivilligarbete?

Inom vilken/vilka organisation/organisationer är du engagerad?

Vad gör organisationen?

Hur länge har du varit engagerad?

Vad är din roll inom organisationen?

Hur kom du i kontakt med organisationen?

IP syn på ideellt arbete

Hur skulle du definiera ideellt socialt arbete ?

Vad anser du vara de huvudsakliga skillnaderna mellan ideellt arbete och avlönat arbete?

Finns det några skillnader mellan en hobby och ideellt engagemang?

Hur ser du på det ideella sociala arbetets roll i samhället? (I förhållande till ex. socialtjänst)

Har du några tankar kring huruvida den rollen kan komma att förändras i framtiden?

Klienter och brukare

Kan du fritt reflektera lite kring relationen till klienter och brukare i ideellt socialt arbete och i avlönat socialt arbete? (Bemötande? Klienternas uppfattning om socialarbetaren? Annat?)

Profession

Hur definierar du professionellt socialt arbete?

Hur uppfattar du att den organisation du är engagerad i påvisar sin professionalitet/förmåga/ (det som IP väljer att använda för att beskriva professionalitet)?

Vad vill du arbeta med efter avslutad utbildning?

Har du några tankar kring hur ditt engagemang inom organisation X kommer påverka din framtida yrkesroll?

Motiv till engagemang

Är någon i din närhet aktiv, har detta påverkat dig? Hur?

Finns det några speciella händelser i ditt liv som gjort att du engagerat dig? Berätta!

Hur upplever du att din utbildningsinstitution ställer sig till ideellt socialt arbete ?
Varför tror du att andra engagerar sig?
Vilka anledningar tror du det generellt finns till varför människor vill hjälpa andra?
Finns det fel anledning?
Vad är det bästa med att vara ideellt engagerad? Kan du ge ett exempel på en bra situation?
Vad är det sämsta? Exempel?
Hur upplever du att de du arbetar med ser på ditt arbete?
Känner du att du får ut något av ditt engagemang? Vad?
Vad hade du för förväntningar på ditt engagemang innan du började?
Har dessa förändras?
Hur upplever du att din omgivning ser på ditt engagemang?
Hur skulle du beskriva dig själv?
Tror du att din självbild påverkas av ditt ideella engagemang?
Finns det något som skulle kunna få dig att avsluta ditt engagemang? Vad? Varför?
Tack!
Innan vi slutar är det något annat du vill lägga till eller kommentera?